

og det, som man har arbejdet sig ind i, som er gaaet ind i Ens Kjød og Blod; det Sidste sidder ganske anderledes fast; det tror jeg, at Enhver, der har haat med de Slags Forhold at gjøre, vil erkjende, og hvad jeg i alt Fald tror, at man vil erkjende, — jeg kommer der tilbage til mit Udgangspunkt — er det, at naar man stiller Sagen saaledes op, som nu er blevet sagt, er der ikke derefter Spørgsmaal om nogen egentlig Skole eller nogen som helst egentlig Undervisning. Slippe Vedkommende igjennem, saa siger man: Nu ere I færdige, men skulde I have Lyft dertil, saa kunne I komme ind i nogle Skoler, som I kalde Følkeskoler, hvor I faae 5 Timers daglig Undervisning hele Aaret igjennem, og som saa skulle lede til ganske andre, langt videre Formaal. Jeg siger, at, naar man har noget Kjendskab til Forholdene paa Landet, saa maa man sige, at det er umuligt Andet, end at de forskjellige Motiver, som have viist sig og ville vise sig virksomme, ville gjøre, at den langt overveiede Del vil sige: Nei, det kunne vi virkelig ikke, det er altsor store Fordringer, hvorfor skulle vi gaa der? Nu har man desuden ogsaa i selve Ordningen af disse Skoler gjort Noget, som allerede vilde være tilstrækkeligt til at fordærve dem, forudsat, at der kom Elever til dem, nemlig dette, at man har sagt: Vi forlange 220 Skoledage, men vi ere tilfredse, naar I besøge Skolen 100 eller 120 Dage; og de, som besøge dem i disse 100 eller 120 Dage, have fyldstgjort Alt; naar de i 3 Aar have besøgt dem, ere de færdige, og der forlanges ikke noget Bevis for, hvad de have lært eller deslige. Men denne deres Passage gjennem Skolerne har ikke alene ikke nogen god Virkning paa dem selv, men har absolut den Følge i meget høi Grad at forstyrre Undervisningen for de Andre; thi i den Skole, hvor man vel har 220 Undervisningsdage, men hvor det staar Eleverne frit for ikke at møde paa mere end det Halve, maa Undervisningen blive daarlig, og den hele Virkning vil blive, at man meget snart i Kommunerne, hvor man i den Henseende faar fuldstændig Eneraadighed, vil komme til at sige: Skulle vi med store Offre holde en saadan Skole her, naar vi se alle Børnene gaa bort til ganske andre Ting; nei, lader os saa hellere nedlægge den — og det er jo tilladt. Og saa vil jo snart det skjønnede Billede forsvinde, og man vil komme tilbage til det, at Kommunerne saa skulle anvende — thi det er jo Kommunerne der skulle udbetale det — disse 1½ Million, eller hvormeget det nu bliver, til Skolepenge for alle Børn, for at de saa kunne faae dem til Friskolen; thi det er jo Maalet, man vil komme til. Jeg vil nu blot sige, at naturligvis kan man have forskjellige Mening om Friskolerne, og man kan have den Formening, at, naar blot en Skole er en Friskole, saa er det en god Skole, og naar der er en fast ansat Lærer, saa er det en daarlig Skole, i den ene er der kun Liv og Lyft, i den

anden kun Evang, men Virkeligheden taler aldeles ikke for det. Det er intet Bevis, at man kan paavise en eller flere enkelte private Skoler og Friskoler, hvis Tilstand er den bedste, thi jeg holder mig overbevist om, at man kan paavise mangfoldige af den anden Art Skoler, som ere ligesaa ypperlige, men Sagen er den, at selv om det andet Resultat var rigtigt, var det heller intet Bevis; thi saalænge som det er Tilfældet, at man kun opretter Friskoler paa saadanne Steder, hvor der føles en særlig Trang dertil, hvor der er en særlig opvakt og lærelysten Befolkning, hvor man med stor Løve søger en Mand, der, som for Exempel afskøde Kold, er fortrinlig begavet dertil, kommer der udmærkede Resultater, men det er netop Noget, som forsvinder i det Dieblit, det Hele gaar over til at blive en Industri, som Friskolelærerne vistnok vilde være ligesaa hengivne til at benytte som andre Dødelige; thi det er da ingenlunde sikkert, at det er de skjønnede og gode Motiver, der ere de levende, og det er klart, at man ikke kan have ligesaa mange dygtige Personligheder tilstede, naar der er Spørgsmaal om Tusinde, som naar der er Spørgsmaal om enkelte Mænd, men derom dreier Sagen sig jo i Virkeligheden. Jeg tror, at man ganske vist i den Form, her er foreslaaet; aldrig vil komme til at gjenemføre en Forandring, men man vil kunne komme til derigjennem at standse en saadan. Dog selv om det skulde være Tilfældet, vil jeg sige, at den nuværende Tilstand, som successtiv udvikler sig til noget Bedre, ogsaa vil være langt at foretrække. Jeg tror, at man ved at gaa den Vej, som af Regeringen er bragt i Forslag, vil aabne en Afgang til Udvidelse, som i mange Henseender vil være til Gavn navnlig for Friskolerne. Thi det er her, som ved saa meget Andet, at, naar man forlanger Alting paa en Gang, faar man noget daarligt eller Noget, man ikke kan være tjent med, hvortil man ved at søge en successtiv Udvikling — og en saadan er der ogsaa i dette Forslag givet Betingelserne for — det tror jeg, at man maa indrømme — i Aarenes Løb vil naae en Tilstand, som man selv vil erkjende er fuld tilfredsstillende og i alt Fald vil være tilfredsstillende for Landet.

Riser: Efter den Dmtale, som de Ytringer, der fremkom fra den ærede 1ste Landssthingsmand for 9de Kredts (M. Rasmussen), nys fik, skal jeg kun dvæle ved en enkelt Ytring af ham eller rettere ved en enkelt Del af hans Tale, den Del nemlig, i hvilken han i Modsetning til den ærede 6te Landssthingsmand for samme Kredts (M. Andersen) rettede et stærkt Angreb paa de to Anordninger af 29de Juli 1814, som hidtil ere ansæet for en Pryd i vor Lovgivning, og hvilke vi tilskrive, at den danske Almue staa paa et saa godt Trin af Dplysning. Disse Ytringer gif væsentlig ud paa, at de tvende Anordninger af 1814 vare absolute